

O'ZBEK MUSIQASIGA XORIJIY OHANGLARNING TA'SIRI

Abdullayev Shaxzodbek Shodilbek o'g'li

Andijon davlat pedagogika institute

ijtimoi gumanitar fanlar va san'at fakulteti (Tasviri san'at va musiqa ta'limi) kafedrası 1-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Mazkur maqola O'zbek musiqasiga xorijiy ohanglarning ta'sirini tadqiq qilishga bag'ishlangan. Maqolada musiqa janrlari, xorijiy ohanglarning mahalliy musiqiy an'analarga uyg'unlashuvi va o'zbek musiqasiga qo'shgan hissasi ko'rib chiqiladi. Tadqiqot davomida musiqiy janrlarning o'zgarishi, milliy musiqa elementlari va ularning zamonaviy musiqaga uyg'unlashuvi ilmiy tahlil orqali o'rganiladi. Ushbu mavzu xalqaro miqyosdagi musiqa almashinuvi va uning natijalarini anglashga yordam beradi.*

Kalit so'zlar: *Rock va jazz janrlari, Estrada musiqasi, Shashmaqom, "Navro'z Sounds" loyihasi, "Jazz Fusion Tashkent" festivali, an'anaviy musiqa, elektron musiqa.*

Obstract: *This article is dedicated to studying the influence of foreign melodies on Uzbek music. It explores musical genres, the adaptation of foreign melodies into local musical traditions, and their contributions to Uzbek music. The research examines the transformation of musical genres, the integration of national music elements into contemporary music, and provides a scientific analysis of these processes. This topic aids in understanding international musical exchange and its outcomes.*

Keywords: *Rock and jazz genres, Estrada music, Shashmaqom, "Navruz Sounds" project, "Jazz Fusion Tashkent" festival, traditional music, electronic music.*

O'zbek musiqasi asrlar davomida boy va rang-barang merosga ega bo'lgan milliy san'at turidir. U o'z ichiga xalq qo'shiqlari, dostonlar, maqomlar va an'anaviy cholg'u asboblardan

foydalangan turli musiqiy uslublarni qamrab oladi. Tarix davomida O'zbekistonda yashagan xalq va elatlarning madaniy merosi o'zbek musiqasiga ta'sir qilgan va uni boyitgan. Shuningdek, Sharq va G'arb madaniyati o'zaro aloqa va savdo orqali bir-biriga ta'sir ko'rsatib kelgan. O'zbek musiqasi xalqimizning boy madaniy meroslaridan biridir. Xorijiy musiqiy ohanglarning ushbu musiqaga qanday ta'sir qilganini tahlil qilish, milliy va xalqaro musiqaning o'zaro aloqalarini anglashga yordam beradi.

Maqsadimiz O'zbek musiqasiga xorijiy ohanglarning kirib kelishi va ularning mahalliy madaniyat va an'analar bilan uyg'unlashishini o'rganish Ekan eng avvalo xorijiy ohanglarning o'zbek musiqasiga ta'sirini aniqlash uchun ushbu sohaga doir ilmiy tadqiqotlarga nazar solamiz:

M.A. Sobirov. "O'zbek musiqasi va globallashuv" kitobida o'zbek musiqasining globallashuv jarayonida qanday o'zgarishlarga duch kelganligi, xorijiy musiqiy elementlarning kirib kelishi va ularning mahalliy madaniyatga ta'sirini tahlil qilarkan: "Globallashuv natijasida o'zbek musiqasi yangi ohanglar va musiqiy elementlar bilan boyidi, bu esa uning xalqaro miqyosda tanilishiga olib keldi", - deya ta'kidlaydi.[7, 2018] Karimova o'zining O'zbekistonda turli madaniyatlararo almashuv natijasida musiqiy an'analarning qanday integratsiyalashganligi ko'rsatilgan "Madaniy almashuvlar va musiqiy an'analarning integratsiyasi" nomli maqolasida: "Madaniy almashuv natijasida o'zbek musiqasi xorijiy ohanglar bilan boyidi, bu esa yangi musiqiy janrlarning paydo bo'lishiga olib keldi", - degan fikrlari ham fikrimizni dalillaydi.[5, 2020] Ahmedov "Xorijiy ohanglar va o'zbek musiqasining zamonaviy ko'rinishi" tadqiqotida xorijiy ohanglarning o'zbek musiqasiga kirib kelishi va zamonaviy musiqiy tendensiyalarga ta'sirini batafsil tahlil qilib: "Xorijiy ohanglar o'zbek musiqasining zamonaviy ko'rinishini yaratishda muhim rol o'ynaydi, bu esa musiqiy madaniyatning rang-barangligini ta'minlaydi", - deya fikr bildiradi.[2, 2021] Rashidova "An'anaviy va zamonaviy musiqaning uyg'unligi" kitobida an'anaviy o'zbek musiqasi va zamonaviy musiqiy tendensiyalarning qanday uyg'unlashganligini yoritadi. U bu borada: "An'anaviy musiqiy elementlarni saqlab qolish va ularni zamonaviy musiqiy uslublarni bilan uyg'unlashtirish madaniy merosni boyitishning asosiy omillaridan biridir", - degan mulohazani bildiradi.[6, 2019]

Yuqorida keltirilgan asarlar va tadqiqotlar yordamida ushbu maqolada o'zbek musiqasiga xorijiy ohanglarning kirib kelishi va ularning ta'siri haqida atroflicha yondashamiz.

Avvalo ijobiy Ta'sirlarga to'xtalsak:

-Yangi Musiqa Janrlari: Xorijiy ohanglarning kirib kelishi bilan o'zbek musiqasiga yangi janrlar qo'shildi. Bu janrlarga pop, rock, jazz va elektron musiqa kiradi. Masalan, O'zbekistonda pop musiqaning ommalashuvi orqali yosh ijrochilar ko'p sonli muxlislarni jalb qila olishdi. Shu jumladan, rock va jazz janrlarida ham bir qancha yangi ijrochilar paydo bo'ldi.

- Madaniy Hamkorliklar: Turli mamlakatlar musiqachilari bilan hamkorliklarda yangi musiqiy loyihalar yaratildi, bu esa madaniyatlararo almashinuvni mustahkamladi. Masalan:

“Navro'z Sounds” loyihasi: Bu loyiha o'zbek musiqachilari va xorijiy musiqachilar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan. Ushbu loyiha doirasida an'anaviy va zamonaviy musiqaning uyg'unligi aks ettirilgan qo'shiqlar yaratildi.

“Jazz Fusion Tashkent” festivali O'zbekistonda jazz musiqasini rivojlantirish va xalqaro musiqachilar bilan madaniy almashinuvni kuchaytirishga qaratilgan muhim tadbir hisoblanadi. Ushbu festival davomida o'zbek va xorijiy jazz musiqachilari o'z ijodlarini namoyish qilish va birgalikda yangi musiqiy asarlar yaratish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

1. Jazz Musiqasini Targ'ib Qilish: O'zbekistonda jazz musiqasini keng ommaga targ'ib qilish va yosh musiqachilarni ushbu janrda ijod qilishga rag'batlantiradi;

2. Madaniy Almashinuv: Xorijiy jazz musiqachilari bilan hamkorlikda ishlash orqali madaniy almashinuvni ta'minlaydi va musiqiy tajribalarni boyitadi;

3. Yangi Ijodiy Loyihalar: Turli mamlakatlar musiqachilari bilan hamkorlikda yangi jazz asarlarini yaratish va o'zbek jazz musiqasini rivojlantiradi;

Loyihaning Amaliyotga Tatbiq etilishi:

- Konsertlar va Jam Sessions: Jazz Fusion Tashkent festivali doirasida turli konsertlar va jam sessions tashkil etiladi. Bu tadbirlar davomida o'zbek va xorijiy musiqachilar birgalikda ijro etishadi va yangi musiqiy tajribalar yaratishadi.

- Musiqiy Ustaxona (Workshop)lar: Festival davomida musiqiy ustaxona (workshop)lar tashkil etilib, musiqachilar bir-birlaridan o'rganish va yangi uslublarni sinab ko'rish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

- Hamkorlik Loyihalari: Festival doirasida musiqachilar o'rtasida hamkorlik loyihalari tashkil etilib, yangi jazz asarlarini yaratish uchun imkoniyatlar yaratiladi.

- Xalqaro E'tirof: Festivalda ishtirok etgan xorijiy musiqachilar orqali o'zbek jazz musiqasi xalqaro maydonda taniladi. Bu esa o'zbek musiqachilarining ijodlarini dunyoga namoyish qilish imkoniyatini yaratadi.

- Ijodiy Hamkorlik: Jazz Fusion Tashkent festivali musiqachilar o'rtasida yangi ijodiy hamkorliklarga asos soldi. Ushbu hamkorliklar orqali yangi musiqiy loyihalar va asarlar yaratish uchun imkoniyatlar paydo bo'ldi.

Jazz Fusion Tashkent festivali O'zbekistonda jazz musiqasini rivojlantirish va xorijiy musiqachilar bilan madaniy almashinuvni kuchaytirishga qaratilgan muhim qadam bo'ldi. Bu loyiha orqali an'anaviy va zamonaviy jazz musiqasining uyg'unligi yaratildi va milliy musiqa madaniyati yanada boyidi.

Tanganing ikki tomoni bo'lgani kabi buning salbiy ta'sirlari ham mavjud:

- Milliy An'analarning Yo'qolishi: Xorijiy ohanglarning kirib kelishi milliy musiqiy an'analarni yo'qolishiga olib kelishi mumkin. An'anaviy o'zbek musiqasi o'ziga xos xususiyatlarini yo'qotib, g'arb musiqasi ta'sirida o'zgarib boshlaydi. Bu esa milliy musiqaning asrlar davomida shakllangan xususiyatlarini xavf ostiga qo'yadi

- Tijoratlashtirish: Xorijiy ohanglarning kirib kelishi bilan musiqaning tijoratlashtirilishi kuchayadi. Musiqiy asarlar ko'proq tijoriy manfaatlarni ko'zlab yaratiladi, bu esa ijodiy jarayonni cheklaydi va musiqaning badiiy qiymatini pasaytiradi. Masalan, ko'pgina pop qo'shiqlar tijorat maqsadida yaratiladi, bu esa milliy musiqiy an'analarning chetlab o'tilishiga sabab bo'lishi mumkin

- Mahalliy Ijrochilar uchun Raqobat: Xorijiy musiqiy oqimlarning kirib kelishi mahalliy ijrochilar uchun raqobat muhitini kuchaytiradi. Mahalliy ijrochilar xorijiy

musiqachilar bilan raqobatlashish uchun ko'proq resurs va imkoniyatlarga ega bo'lishlari kerak. Bu esa yosh va tajribasiz ijrochilar uchun qiyinchilik tug'dirishi mumkin;

- Mahalliy Musiqaga Qiziqishning Kamayishi: Xorijiy musiqalarning ommalashuvi mahalliy musiqaga qiziqishning kamayishiga olib kelishi mumkin. Yosh avlod xorijiy musiqalarga ko'proq qiziqib, milliy musiqiy merosga e'tiborsiz bo'lib qolishi xavfi mavjud. Bu esa milliy musiqaning kelajagini xavf ostiga qo'yishi mumkin;

- Musiqiy Uslublarning Birxillashtirilishi: Xorijiy ohanglarning kirib kelishi musiqiy uslublarning birxillashtirilishiga olib kelishi mumkin. Bu jarayonda milliy musiqaning o'ziga xosligi yo'qolib, musiqiy uslublari bir-biriga o'xshash bo'lib qoladi. Bu esa musiqiy xilma-xillikni kamaytiradi va milliy musiqaning rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Xorijiy ohanglarning kirib kelishi va ularning salbiy ta'sirlari O'zbek musiqasida turli musiqiy asarlar va qo'shiqlarda seziladi. Fikrimizni quyidagi misollar bilan dalillaymiz:

Yulduz Usmonovanning "Sevgi Farishtasi" qo'shig'ida pop va elektron musiqaning ta'siri seziladi. Elektron asboblari va zamonaviy ritmlar orqali milliy musiqaning an'anaviy uslublari chetlab o'tiladi.

Ravshan Sobirovning "Yor-Yor" qo'shig'ida g'arb uslubidagi rock musiqasi elementlari qo'shilgan. Bu qo'shiqda elektr gitaralar va zamonaviy uslublari an'anaviy o'zbek musiqasiga moslashgan holda ishlatilgan.

Shahzodaning "Baxtli Bo'laman" qo'shig'ida xorijiy pop musiqasining ta'siri seziladi. Zamonaviy pop uslublari va elektron asboblari orqali an'anaviy musiqiy xususiyatlar chetlab o'tilgan.

Lola o'zining "Sevgi" qo'shig'ida xorijiy pop va elektron musiqaning ta'sirini qo'llagan. Elektron ritmlari va zamonaviy uslublari orqali milliy musiqiy an'analarning chetlab o'tilishi kuzatiladi.

Endi Rayhonning "Dilorom" nomli qo'shig'iga diqqatimizni qaratsak: Rayhonning bu qo'shig'ida elektron musiqaning ta'siri katta. An'anaviy uslublari va

melodiya elektron asboblari bilan birlashtirilgan, bu esa musiqaning milliy xususiyatlarini kamaytirishi mumkin.

Yuqoridagi qo'shiqlar xorijiy ohanglarning O'zbek musiqasiga kirib kelishi va ularning salbiy ta'sirlarini ko'rsatadi. Bu musiqiy asarlarda milliy musiqiy an'analar chetlab o'tiladi va zamonaviy xorijiy uslublar qo'llaniladi, bu esa milliy musiqaning o'ziga xosligini xavf ostiga qo'yishi mumkin.

Xulosa: sifatida shuni aytishimiz mumkinki, xorijiy ohanglarning O'zbek musiqasidagi ta'siri bir necha yo'nalishlarda ko'rib chiqadigan bo'lsak, Birinchidan, xalq musiqasi janrlari xorijiy musiqiy elementlar orqali boyitilganiga guvoh bo'lamiz. Masalan, shashmaqomdagi ohanglarning arab va fors musiqasidan ta'sirlangani buning isboti. Ikkinchidan, zamonaviy musiqa janrlarida turli xorijiy ohanglar mahalliy uslublar bilan uyg'unlashib, yangi musiqiy shakllar paydo bo'lgan. Masalan, estrada musiqasidagi uslubiy o'zgarishlar bunga misol bo'la oladi.

Xorijiy ohanglarning o'zbek musiqasining ta'siri ko'p qirrali bo'lib,

Ularning musiqiy boylikni rivojlantirishdagi roli katta ahamiyatga ega. Milliy va xorijiy musiqaning o'zaro uyg'unligi nafaqat madaniy merosni boyitadi, balki xalqaro miqyosda milliy madaniyatni tanitishda ham xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Aliyev T. "Fors musiqasining o'zbek ma'daniyatiga ta'siri". 2021.
2. Ahmedov A. "Xorijiy ohanglar va o'zbek musiqasining zamonaviy ko'rinishi". 2021.
3. Hasanova G. "Zamonaviy o'zbek musiqasi: Milliy va xorijiy uyg'unlik". 2018.
4. Ikromov A. "Musiq avval ma'daniyat". 2019.
5. Karimova. o. "Madaniy almashuvlar va musiqiy an'analarning integratsiyasi" (2020)
6. Rashidova "An'anaviy va zamonaviy musiqaning uyg'unligi" (2019)
7. Sobirov M. "O'zbek musiqasi va globallashtirish" 2018